

จดหมายข่าว

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

National Institute of Animal Health (NIAH) Newsletter

ปีที่ 4 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน สิงหาคม 2548 Volume 4 Number 6 August 2005

ISSN 1685-2206

โรคทริคิโนซิส

Trichinosis

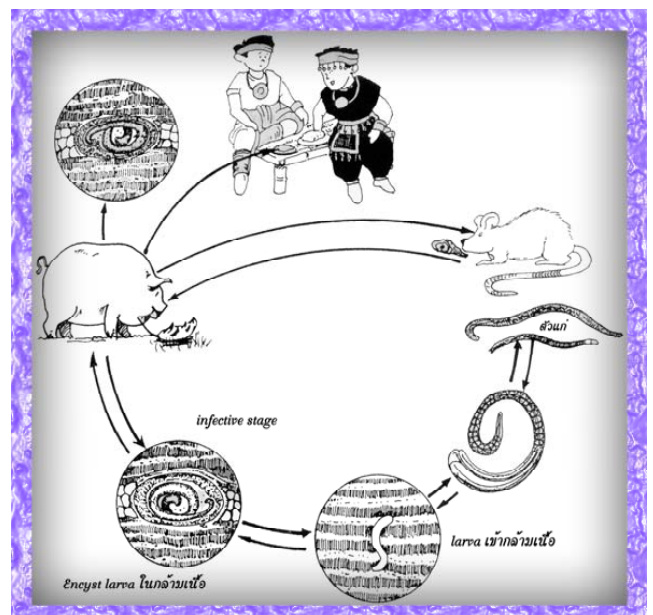
โดย สว.ญ.มนกานต์ วงศ์ถาก

โรคทริคิโนซิส เป็นโรคที่ติดต่อกันจากสัตว์ถึงคน พยาธิตัวกลมที่ทำให้เกิดโรคคือ ทริคิเนลล่าสไปราลิส (*Trichinella spiralis*) พบได้มากที่สุดในสัตว์กินเนื้อที่เป็นสัตว์ป่า เช่น หมูป่า รองลงมาเป็นสัตว์ที่ไล่ฟันแทะ เช่น หนู กระรอก อย่างไรก็ตาม ในสภาพแวดล้อมที่จำกัด พบได้ในสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม โรคนี้พบการระบาดได้เกือบทั่วโลก

การติดต่อ

โรคนี้จะแพร่มาสู่คนได้โดยการกินเนื้อสัตว์ที่มีตัวอ่อนของพยาธิในถุงหุ้ม (cyst) ที่ฝังอยู่ในกล้ามเนื้อดิบๆ หรือ สุกๆ ดิบๆ เช่น ลาบ แหนม หลู้ ก้อย น้ำตก จากนั้นพยาธิจะเข้าไปในร่างกาย ถูกย่อยในกระเพาะ ถุงหุ้มตัวพยาธิจะถูกย่อยออก ทำให้พยาธิออกมาเจริญเติบโตเป็นตัวเต็มวัยภายใน 2-3 วัน ซึ่งจะผสมพันธุ์กันในลำไส้เล็ก ออกลูกเป็นตัวอ่อนจำนวนมาก พยาธิตัวเมีย 1 ตัว จะออกตัวอ่อนได้ประมาณ 1,000-1,500 ตัว หรือมากถึง 10,000 ตัว ขนาดความยาวของตัวอ่อน 0.8-1 มิลลิเมตร พยาธิตัวอ่อนจะไชเข้าไปในระบบน้ำเหลือง และเข้าสู่ระบบหมุนเวียนโลหิต ในที่สุดจะแพร่ไปทั่วร่างกาย จากนั้นจะเข้าไปฝังตัวอยู่ตามกล้ามเนื้อต่างๆ กล้ามเนื้อที่พบมากคือกระบังลม กล้ามเนื้อตา กล้ามเนื้อที่อยู่ระหว่างกระดูกซี่โครง กล้ามเนื้อแก้ม ลิ้น และน่อง นอกจากนี้ยังพบในอวัยวะอื่นของร่างกาย เช่น กล้ามเนื้อหัวใจ ปอด สมอง ตับ ตับอ่อน และไต พยาธิตัวอ่อนที่ขดตัวอยู่ในกล้ามเนื้อจะสร้างถุงหุ้มล้อมรอบ และจะมีการจับตัวของหินปูนใน 1 เดือนหลังการติดพยาธิ พยาธิตัวอ่อนในถุงหุ้มนี้อาจมีชีวิตอยู่ในตัวสัตว์ได้นานถึง 11-24 ปี แต่จะไม่มีการเจริญเติบโตจนกว่าเนื้อสัตว์ที่มีตัวอ่อนของพยาธิ ในถุงหุ้มจะถูกกินเข้าไป

รูปวงจรชีวิต

อย่างไรก็ตามอาจมีพยาธิตัวอ่อนบางตัวไม่เจริญเติบโตเป็นพยาธิตัวแก่ในลำไส้เล็ก แต่พยาธิตัวอ่อนจะถูกขับออกมากับอุจจาระ ในกรณีเช่นนี้สัตว์อื่นสามารถติดโรคได้โดยการกินอุจจาระที่มีพยาธิตัวอ่อนปนเปื้อน

อาการ

อาการของโรคในสัตว์ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับจำนวนพยาธิที่ได้รับเข้าไป ในสุกรที่ได้รับพยาธิไม่มากจะไม่แสดงอาการผิดปกติให้เห็น แต่ในสุกรที่ได้รับพยาธิจำนวนมากจะแสดงอาการป่วย เช่น มีไข้ ชี้น้ำลายเมื่ออาหาร ผอมแห้ง หายใจลำบาก บวมตามใบหน้าเจ็บปวดตามกล้ามเนื้อมีปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของขา โดยเฉพาะขาหลังจะแข็งทำให้มีความลำบากในการลุกขึ้นยืนหรือเดิน ในสุนัขและแมวที่ได้รับพยาธิจำนวนมากจะมีน้ำลายไหล ปวดกล้ามเนื้อมาก จนไม่สามารถจะเดินได้ ขนหยาบกร้าน อาการของโรคในคน แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 จะพบเมื่อมีพยาธิตัวแก่อยู่ในลำไส้เล็ก ระยะนี้ผู้ป่วยจะมีอาการของโรคทางเดินอาหารได้แก่อาการปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเดิน อาการเหล่านี้อาจเกิดขึ้นภายใน 24 ชั่วโมงหลังกินเนื้อที่มีพยาธิเข้าไป ระยะนี้กินเวลาประมาณ 1 สัปดาห์

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่ตัวอ่อนของพยาธิกระจายไปทั่วร่างกายและไขกระดูกกล้ามเนื้อ ผู้ป่วยจะมีอาการไข้สูง ปวดกล้ามเนื้อมาก หายใจลำบาก เคี้ยวอาหารลำบาก กลืนอาหารและน้ำลำบาก เปลือกตาบวม ปวดตามกล้ามเนื้อ ขึ้นอยู่กับกล้ามเนื้อส่วนใดถูกพยาธิตัวอ่อนไช ซึ่งอาจรุนแรงจนถึงแก่ชีวิตได้ ระยะนี้พบได้ตั้งแต่ประมาณ สัปดาห์ที่ 2 ถึงสัปดาห์ที่ 6 หลังจากได้รับพยาธิ

ระยะที่ 3 จะพบระหว่างที่พยาธิตัวอ่อนเริ่มสร้างถุงหุ้มในสัปดาห์ที่ 6 หลังจากได้รับพยาธิเป็นต้นไป ระยะนี้ อาการของผู้ป่วยจะดีขึ้น แต่อาจมีอาการปวดตามกล้ามเนื้อและอ่อนเพลียไปอีกนาน

การวินิจฉัยโรค

โดยทั่วไปควรประกอบด้วย

1. ประวัติการกินเนื้อสัตว์ดิบ หรือดิบๆ สุกๆ
2. อาการของโรคทริคิโนซิส ได้แก่ มีไข้สูง คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ท้องเดิน ตาบวม ปวดตามกล้ามเนื้อ และเลือดออกตามผิวหนัง
3. การตรวจเลือดทางห้องปฏิบัติการพบเม็ดเลือดขาวชนิดอีโอซิโนฟิล (eosinophil) สูงขึ้นกว่าปกติมาก
4. การตรวจทางปรสิตวิทยา (parasitological examination) โดยการตัดชิ้นเนื้อจากกล้ามเนื้อไปตรวจ โดยใช้กระจกสไลด์ 2 แผ่นกดกล้ามเนื้อ ให้บางที่สุดพบพยาธิตัวอ่อนขดอยู่ในถุงหุ้ม กล้ามเนื้อ หรือใช้น้ำย่อยเทียม (artificial digestive fluid, acid-pepsin) จากนั้นนำมาตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ที่กำลังขยาย 400 เท่า
5. การตรวจภูมิคุ้มกันในซีรัม (serological examination) ได้แก่ การตรวจโดยการทดสอบผิวหนัง หรือโดยวิธีอีไลซ่า (ELISA, enzyme-linked immunosorbent assay)
6. การตรวจทางด้านชีวโมเลกุล (molecular examination) ได้แก่ เทคนิคพีซีอาร์ (PCR, Polymerase Chain Reaction)

การรักษา

ในสัตว์จะทราบว่าสัตว์ป่วยเป็นโรคนี้ก็ต่อเมื่อสัตว์ได้ล้มตายแล้วและมีคนนำชิ้นเนื้อมาปรุงเป็นอาหารแบบสุกๆ ดิบๆ จนเกิดการป่วยหรือตาย อย่างไรก็ตามมีรายงานว่า ไทอาเบนดาโซล มีประสิทธิภาพในการกำจัดทั้งพยาธิตัวแก่ที่อยู่ในลำไส้และพยาธิตัวอ่อนที่อยู่ในกล้ามเนื้อ

ในคน ให้ยาไทอาเบนดาโซล ขนาด 50 มิลลิกรัม ต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม ให้กินวันละ 2 ครั้ง ติดต่อกัน 5-10 วัน ตั้งแต่เริ่มแสดงอาการป่วยและตรวจพบว่าติดเชื้อ

การเกิดโรคในประเทศไทย

ในประเทศไทย มีรายงานการระบาดของโรคทริคิโนซิสในคนเป็นครั้งแรก ที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปีพ.ศ. 2505 จากนั้นมีรายงานการเกิดโรคเป็น

ครั้งคราวแทบทุกปี จนถึงปี พ.ศ. 2524 รวมเกิดโรค 44 ครั้ง มีจำนวนผู้ป่วย 2,046 ราย เสียชีวิต 70 ราย และจากปี พ.ศ. 2525 ถึงปี พ.ศ. 2545 มีการเกิดโรค 88 ครั้ง มีจำนวนผู้ป่วย 3,623 ราย เสียชีวิต 17 ราย อัตราการป่วยตายของช่วง 20 ปีแรกพบว่ามีสูงกว่าช่วง 20 ปีหลัง อย่างเด่นชัด พบการระบาดทุกภาคของประเทศไทยโดยเฉพาะทางภาคเหนือ มักพบในคนพื้นเมืองทางภาคเหนือที่ซื้อหมูชาวเขาซึ่งเลี้ยงแบบปล่อยนำมาฆ่าแล้วขายหรือแจกจ่ายคนในหมู่บ้านไปทำอาหาร ทำให้พบผู้ป่วยครั้งละมากๆ

การป้องกันและควบคุม

1. ปรุงอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ให้สุกก่อนบริโภค ด้วยการต้มให้เดือดนาน 30 นาที ต่อเนื้อหนัก 1 กิโลกรัม
2. การเลี้ยงสุกรจะต้องเลี้ยงในคอกที่แข็งแรง ไม่ปล่อยให้สุกรพ่นฟางเที่ยวหาอาหารกินเอง
3. ควรให้อาหารสุกรด้วยอาหารสำหรับสุกรโดยตรง ถ้าใช้เศษอาหารนำไปเลี้ยงสุกรจะต้องต้มให้สุก เพื่อทำลายพยาธิตัวอ่อนที่อยู่ในเศษเนื้อสุกรที่อาจติดมากับอาหารได้
4. กำจัดสัตว์อื่นที่เป็นตัวแพร่โรคได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนู เพราะสุกรสามารถติดโรคได้โดยการกินหนูตายหรือซากหนูที่มีพยาธิเข้าไป
5. กวดขันการเคลื่อนย้ายสุกรในเขตที่มีโรคระบาด วิธีการที่ดีที่สุดก็คือ ทำลายสุกรที่สงสัยว่าเป็นโรคทั้งหมด ด้วยการเผาหรือฝังให้ลึก

6. ไม่ซื้อสุกรจากแหล่งที่เป็นโรค หรือเคยเกิดโรคระบาดมาเลี้ยง

7. ควรมีโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน ที่มีการตรวจเนื้อสัตว์ว่าปลอดจากโรคต่างๆ รวมทั้งโรคทริคิโนซิส ก่อนนำไปจำหน่ายในท้องตลาด

โรคทริคิโนซิส ยังจะเป็นปัญหาหนึ่งของประเทศไทยต่อไป ตราบเท่าที่ยังไม่สามารถควบคุมสัตว์ที่เป็นต้นเหตุ และเปลี่ยนแปลงนิสัยในการกินอาหารของประชาชนได้สำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

ประวิทย์ ชูเกียรติ. 2546. สถานการณ์ทางระบาดวิทยาของโรคทริคิโนซิสในประเทศไทย. ในหนังสือประกอบการฝึกอบรม Zoonosis โรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน, หน้า 233-236 สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์

พิสัย กรัยวิเชียร. 2534. *Trichinella spiralis* ในปรสิตวิทยาทางการแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 189-199

สุภรณ์ โพธิ์เงิน. 2525. พยาธิทริคิเนลล่า. ในหนอนพยาธิวิทยา สาขาสัตวแพทยศาสตร์ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 322-327

OIE Manual. 2004. Chapter 2.2.9. Trichinellosis Manual of Diagnostic tests and Vaccines for terrestrial Animals.

ข่าวประชาสัมพันธ์

หน่วยตรวจโรคพิษสุนัขบ้า กลุ่มไวรัสวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ มีคุณภาพเทียบเท่าห้องปฏิบัติการอ้างอิงกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
งานตรวจวินิจฉัยโรคพิษสุนัขบ้า กลุ่มไวรัสวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ได้ผ่านการประเมินคุณภาพการตรวจวินิจฉัยโรคพิษสุนัขบ้าจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ในครั้งที่ 1 / 2548
เดือนพฤษภาคม 2548 โดยได้รับการประเมินจากการรายงานผลการตรวจวินิจฉัยโรคพิษสุนัขบ้าจากตัวอย่างทดสอบจำนวน 10 ตัวอย่าง ได้ผลถูกต้องทั้ง 10 ตัวอย่าง

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 1685-2206

วัตถุประสงค์	เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์
เจ้าของ	สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกลาง เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-8908-14 โทรสาร 0-2579-8918-19 Email:niah_th@yahoo.com
ที่ปรึกษา	สัตวแพทย์หญิงฉวีวรรณ เลี้ยววิจักขณ์ รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ นายสัตวแพทย์นิมิตร ไตรวนาธรรม ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ ผู้อำนวยการศูนย์อ้างอิงโรคปากและเท้าเปื่อยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หัวหน้ากลุ่ม / ศูนย์เลปโตสไปโรซิส

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์และกองบรรณาธิการข่าว

นายสัตวแพทย์ ดร.นพพร ศรารพันธ์	สัตวแพทย์หญิงพัชรี ทองคำคุณ	นายอุทิศ ตรีนันทวัน
นายสัตวแพทย์โสภณ ท่วมแสง	สัตวแพทย์หญิงกมลทิพย์ ธัญญพิมล	นางสาวพนม ไสยจิตต์
สัตวแพทย์หญิงสุภาพร จ้วงพานิช	นายสัตวแพทย์สมชัย เจริญพิทยานุวัฒน์	นางสาวปิยะวรรณ เกิดพันธ์
สัตวแพทย์หญิง ดร.สุจิรา ปาจริยานนท์	สัตวแพทย์หญิงมัญชรี ทัดติยพงศ์	นางสาวเนาวรัตน์ บุญศาสตร์
สัตวแพทย์หญิงสนทนา มิระพันธุ์	นายสมชาย ช่างทอง	นายอุกฤษฏ์ จันทรศรกาญจน์

จัดพิมพ์และเผยแพร่	ฝ่ายวางแผนและถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
สำนักงาน	ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เกษตรกลาง จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
กำหนดออก	ปีละ 6 ฉบับ ทุกๆ 2 เดือน ฉบับละ 1,200 ชุด
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

* สามารถหาข้อมูลเรื่องทดลองจดหมายข่าวปีอันหลังเพิ่มเติมได้ที่....<http://www.dld.go.th/niah>

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม. 10900
ที่ กษ 0609/พิเศษ

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 1/2521
ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี